

# Išnykęs Pociūniškio kaimas

Užrašė  
Elena Matukienė

2004 metai  
Bagaslaviškis

Pirmiausia buvo labai įdomi šio kaimo padėtis – keliasdešimt hektarų išsidėsčiusių tarp Trako, Gelvonų ir Pranislavos miškų. Visi trys miškai buvo lapuočių medžių. Juose augo daug ažuolų. Žemės buvo labai prastos, pelkėtos, todėl ir augmenija buvo viksvynai, šventagaršvas, jonpaparčiai. Pamiškėse augo labai daug vaistingųjų augalų: valerijonų, jonažolių, pupalaiškių ir kt. Dabar šios žemės numelioruotos.

Pociūniškio kaime buvo 10 sodybų. 3 sodybos buvo kaime ir 7 sodybos vienkiemiuose. 1960 metų surašymo duomenimis Pociūniškio kaime gyveno 35 gyventojai. Turtiniu požiūriu kaime gyveno vidutiniai ir mažesniai valstiečiai. Iš turtingiausių kaime buvo Ignas ir Kazimieras Pociūnai. Labai įdomu, kad kaime buvo daugiausia Pociūnų ir Kapcevičių. Gal nuo to ir kilęs pats kaimo pavadinimas? Laukuose Pociūniškio kaime, kaip ir aplinkiniuose kaimuose iš žieminių javų sėdavo rugius ir kviečius, o iš vasarojaus – miežius, avižas, žirnius, linus smėlėtose vietose lubinus, sodindavo bulves, o pūdymuose ganydavo gyvulius.

Kai šeimoje augdavo keli sūnūs, tėvai jiems padalydavo žemę, o dukterims išmokėdavo dalis. Tėvai sau irgi pasiimdavo dalį žemės. Su savo dalimi tėvai glausdavosi prie vieno iš vaikų. Po tėvų mirties tėvų dalis paprastai šiam vaikui ir atitekdavo. Amato išmokytas sūnus dalios visai negaudavo arba gaudavo mažai.

Pociūniškio kaime, kaip ir kituose kaimuose, jeigu šeimoje augdavo tik dukterys, vienai iš jų imdavo užkuri, o kitoms atiduodavo dalis. Ateinantis į užkurius reikalaudavo, kad žemė būtų užrašyta jam, t. y. juridškai jis būtų teisėtas žemės savininkas, nes kitaip jis galėjo tik ūkininkauti, bet neturėjo teisės parduoti. Iš užkurių Pociūniškyje buvo Jonas Jablonskas, Vaclovas Miliukas, Medas Noreika.

Kai šeima neturėdavo vaikų ir įsūnydavo ar įsidukrindavo ką nors iš giminių, jiems ir palikdavo savo ūkį. Toks ūkis atiteko Kapcevičiūtei (Jablonskienei) Filomenai, kai jai visą turtą paliko Adolfas Pociūnas ir jo žmona Stasė.

Vienur griežčiau, kitur ne taip griežtai būdavo laikomasi papročio, kad dukterys tekėtų iš eilės pagal amžių: pirma –

vyriausioji, po to jaunesnė ir t. t. Pasitaikydavo, kad dėl tėvų griežto laikymosi šio papročio dukterys ir susendavo neištekėjusios arba ištekėdavo jau nebe jaunos. Taip nutiko Pociūnaitei Elenai, kuri ištekėjo už našlio Kudelio Broniaus į Karališkių kaimą.

Mirus motinai gedulą vaikai nešiodavo metus, tėvui – pusė metų. Kai mirdavo vyras, buvusi žmona gedulo galėdavo visai nenešioti, o vesti greit antrą kartą. Taip nutiko Pociūnienei Elenai. Ji ištekėjo antrą kartą už Medo Noreikos turėdama du sūnus Vytautą ir Juozą. Noreika juos auklėjo kaip savo vaikus, kadangi savų vaikų neturėjo. Abu Noreikų sūnūs mokėsi, o vėliau dirbo policijoje. Tarybiniais metais abu buvo dideli komunistai. Vaikų pavyzdžiu pasekė ir tėvai. Abu Noreikos irgi įstojo į komunistų partiją ir buvo labai uolūs kolūkio komunistai. Apie 1973 metus kada Pociūniškio kaime vyko melioracija Noreikos nusipirko Balandienės sodybą Pyplių kaime. Vėliau mirus Noreikai Vladiui senoji Noreikienė išvyko į miestą pas vaikus.

Labai keistą pravardę turėjo Kazimieras Pociūnas. Jų šeimą vadindavo „bizmantai“. Gaila, kad nieks nežino iš kur kilo šis pavadinimas. Jo žmona irgi buvo žymi moteriškė. Ji mokėjo burti kortomis. Žmonės kalbėjo, kad burti ji tikrai mokėjo, nes jos pranašystės išsipildydavo. Iš gretimų kaimų: Neveronių, Pyplių, Bagaslaviškio, Maželių žmonės eidavo pas ją paburti kortomis. Eidavo mamos, kai sūnui reikėjo eiti tarnauti karinėje tarnyboje, kai dingdavo gyvuliai, ligos atveju, bet daugiausia tekdavo paburti merginoms, kurios labai norėjo ištekėti, o jaunių vis neatsirasdavo.

Misikonių šeimoje tėvas mirė labai anksti. Liko motina su dviem sūnumi, tačiau sugebėjo išleisti į mokslus. Pamenu Vaclovą, kuris keletą metų dirbo „Pažangos“ kolūkyje agronomu, o antras sūnus dirbo Širvintų rajono švietimo skyriuje.

Patys turtingiausi Pociūniškiuose buvo broliai Ignas ir Kazimieras Pociūnai. Jie gyveno vienoje troboje. Troba turėjo du galus, tai viename gale gyveno Ignas, o kitame Kazimieras su šeima. Kazimieras turėjo dvi dukras ir sūnų. Sūnus Justinas

buvo nebylys, o dukra Marytė – mokytoja. Pociūnas Ignas buvo nevedęs. Jis turėjo nuosavą Gelvuonose parduotuvę.

Abu broliai turėjo daug žemės, daug gyvulių, pasistatė gražią trobą, didelį svirną, didelę daržinę. Bet nepasisekė šiems žmonėms gyvenimas. Juos ištrėmė įSibirą. Jų turtas buvo nacionalizuotas. Labai ilgai kolūkis naudojosi Pociūnų daržine. Ten suverždavo kolūkio gyvuliams šieną. Kolūkio laikais name gyveno įvairiausios šeimos. Kai lankiausi Pociūniškyje 1964 metais šiame name gyveno Olindai brolis ir sesuo, o antrame namo gale gyveno Jonas Stanišauskas su žmona.

Nuošaliai nuo paties kaimo vienkiemių, labiau į Maželių kaimo pusę stovėjo Adomo Kapcevičiaus namas. Žmonės pasakojo, kad jis vedė labai neturtingą mergaitę, nes ją labai mylėjo. Jau turėjo dukrečią, o žmona laukėsi antrojo vaikelio, kai aplinkui žmonės pradėjo kalbėti, kad Adomas labai dažnai lankosi gretimame Pranislavos kaime pas Olsevičius. Šioje šeimoje gyveno trys netekėjusios seserys. Viena iš jų Teklė buvo labai graži. Matyt, besilankydamas šiuose namuose Adomas ir išsimylėjo šią merginą. Kas vyko tarp jų niekas nežino, visaip žmonės „malė liežuviais“. O vieną rytą Adomas Kapcevičius nuvyko į Gelvonus ir pranešė policijai, kad naktį jo šeimą kažkas užpuolė, išdaužė langus, šaudė ir nušovė jo mylimą žmoną, o dukrelei nieko nedarė. Atvykę policininkai pradėjo šį įvykį ir nustatė, kad pats Adomas Kapcevičius naktį nušovė savo žmoną, kuri laukėsi jo vaikelio. Kai išvežė Adomą policija, daugiau niekas jo ir nebematė, ir apie jį nieko ngirdėjo. Mažąją Filomeną paėmė auginti Adomo sesuo Stasė su vyru Adolfu. Kadangi jie savų vaikų neturėjo, dėl to gyventi Filomenai šiuose namuose buvo gera.

Nors ir vyko melioracija, buvo griaunamos trobos, bet ilgiausiai Pociūniškiuose išgyveno Petras Kapcevičius, didelis muzikos mylėtojas, geras smuikininkas. Sunku jam buvo ateiti užpustytais keliais į repeticijas, bet jis nepraleisdavo jų ir labai noriai važiuodavo visur koncertuoti su Bagaslaviškio kultūros namų kaimo kapela. Užaugino Petras Kapcevičius du sūnus ir dukrą. Kai visai paseno išvyko gyventi pas dukrą.

Jeigu negalėdavo dirbti žemės, tai nuomos sutartys buvo sudaromos žodžiu. Nuomininkas atsikraustydavo šv. Jurgio (balandžio 23), o pasibaigus nuomai apleisti ūkį turėjo irgi iki šv. Jurgio. Nuomojant žemę iš pusės derliaus, sėklą perpus duodavo ir nuomotojas, ir nuomininkas. Dalijantis derlių, pirmiausia buvo gražinama sėkla, o po to perpus pasidalijami grūdai, bulvės, šienas, šiaudai.

Kai gyvuliai įpuldavo į javus, pievas ar daržus, pasėlių savininkas stengdavosi juos pagauti ir uždaryti į tvartą, kad atgauti nuostolius.

Valstečiai labai saugodavo arklius, nes būdavo labai daug arkliaivių. Arklius pančiodavo geležiniais pančiais. Vagyste nelaikydavo jeigu iš dvaro ar valstybės pasikirsdavo malkų, pasirinkdavo kritulių obuolių iš kaimyno sodo arba pasiraškydavo žirnių ankščių iš svetimo lauko.

Prausimuisi kas šeštadienį arba rečiau žmonės malkomis kūrendavo pirtį. Pirtys buvo individualios arba kelių šeimų. Praustis į pirtis priimdavo tik tuos pirčių neturinčius kaimynus su kuriais nesipykdavo. Ir savininkai, ir priimtieji, praustis pirtį kūrendavo iš eilės savo malkomis.

Į turgų važiuodavo kaimiečiai Gelvonosna, Ukmergėn, į Širvintas. Daugiausia parduodavo obuolius. Ką nors parduodami, žydai prekybininkai miestelyje užsiprašydavo vos ne dvigubai daugiau. Todėl parduotuvėse arba turguje pirkejai derėdavosi dėl kainos. Kada pirkdavo arklį arba karvę, bet dėl kokių nors priežasčių negalėdavo iš karto sumokėti, tai susitarimui sutvirtinti sumokėdavo – rankpinigius. Jeigu norėdavo pasiskolinti pinigų, tai didesnes sumas skolindavo su vekseliais.

Važiuojančius per kaimą padegėlius dažniausiai šelpdavo maistu, drabužiais, grūdais, pašaru, pinigais. Taip pat reikėdavo ką nors duoti ir elgetai(nors duonos gabaliuką), vakare neatsakyti jam nakvynės.

Visų Pociūniškio kaimo gyventojų trobos buvo medinės, jas vadindavo grinčia(gryčia). Gryčiose buvo kamara, priemenė, stacija. Dvigaliuose gryčių galuose stacijos daugiausia buvo naudojamos kaip podelio vieta ir tik kai kuriais atvejais svečių

kambariu. Kamara dažnai užimdavo ketvirtąjį namo dalį. Beveik visose kamarose stovėjo gornos. Gironomis grūdus maldavo duonai, blynams ir gyvulių pašarui. Maldavo visais metų laikais daugiausia rytais iki pusryčių ir vakarais. Prieš malant grūdus džiovindavo pečiuje, supylę į skardas. Per dieną stengdavosi susimalti apie pūdą grūdų. Kadangi aplinkui augo daug ažuolų, kaimo gyventojai pririnkdavo daug gilių. Giles pirmiausia pavirindavo vandenyje, nuimdavo žieveles, vėl pavirindavo piene, krosnyje iki parudavimo išdžiovindavo ir, sumaišę su džiovintais miežiais sumaldavo. Labai skani kava.

1964 metais trobose buvo pluktinė asla. Apšildomos trobos buvo tradiciška aukštaitiška krosnimi, vadinama pečiumi. Ji buvo skirta valgiui virti, kepti, patalpoms šildyti. Ant krosnies miegodavo. Sienos buvo rastų, be jokios apdailos, kartais išdažytos kalkėmis, kartais išklijuodavo laikraščiais.

Gryčiose stovėjo ilgi, platūs suolai, ant kaladžių. Tarp jų stalas, prie stalo suolelis su pagalinėmis kojomis. Turtingesniuose namuose buvo medinės kanapos. Beveik kiekvienoje gryčioje buvo spintos. Jos dažniausiai dviejų durų spintomis dažniausiai buvo pertveriamą gryčia į dvi dalis. Dar stacijose stovėdavo kuporai.

Priemenėse baldų buvo labai mažai. Beveik visose priemenėse stovėjo kopėčios ant aukšto užlipti. Kai kur priemenėje stovėjo spintos maistui. Kai kurių namų priemenės sienoje įtaisyta didelė gembė pakinktoms.

Pociūniškio kaimas priklausė Bagaslaviškio parapijai. Visi gyventojai buvo krikščionys katalikai. Laidojo savo artimuosius gyventojus Pyplių kapinėse. Kalbėjo Paciūnoškio kaimo gyventojai lietuviškai rytų aukštaičių tarme.